

Hoitoketjut sote- alueella

Jukka Mattila

Johtajaylilääkäri

Lapin sairaanhoitopiiri

23.11.2017

Valinnanvapauslakiluonnos

Lausuntokierroksella

15.12.2017

asti

4 §

Asiakkaan oikeus valita

- ▶ Asiakkaalla on oikeus valita tässä laissa tarkoitettu palveluntuottaja ja tämän palveluyksikkö sekä palveluja antava ammattihenkilö tai ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä siten kuin tässä tai muussa laissa säädetään.
- ▶ Asiakas saa valita palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön **minkä tahansa** maakuntalaissa tarkoitetun **maakunnan alueelta**, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

18 §

Suoran valinnan palvelut

- ▶ Sosiaali ja terveystieteiden keskuksessa tuotettavia sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja ovat:
- ▶ 1) terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettu *terveysneuvonta ja terveystarkastukset*;
- ▶ 2) *terveydenhuollon neuvonta ja ohjaus*;
- ▶ 3) *yleislääketieteen alaan kuuluva*, terveydenhuollon ammattihenkilön suorittama, *vastaanotolla, kotikäynneillä tai etäyhteyksien avulla* toteutettava asiakkaiden oireiden, toimintakyvyn ja *sairauksien tutkimus, toteaminen ja hoito*;
- ▶ 4) edellä 3 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin liittyvä terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu *kuntoutusneuvonta ja -ohjaus* ja 2 kohdassa tarkoitettu *toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi*;
- ▶ 5) terveydenhuoltolain 22 §:ssä tarkoitettujen *todistusten antaminen* silloin kun ne liittyvät edellä 1–4 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin;
- ▶ 6) edellä mainittuihin palveluihin kuuluvat *laboratorio- ja kuvantamispalvelut*; sekä
- ▶ 7) sosiaali- ja terveydenhuoltolain 6 §:ssä tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön antama *sosiaali- ja terveydenhuollon neuvonta ja ohjaus*.

18 §

Suoran valinnan palvelut (2)

- ▶ Lisäksi maakunnan on sisällytettävä sosiaali- ja terveyskeskuksessa tuotettaviin suoran valinnan palveluihin 1 momentissa tarkoitettuihin palveluihin liittyviä muiden kuin yleislääketieteen alaan kuuluvien terveydenhuollon *ammattihenkilöiden konsultaatiota ja vastaanottopalveluja*. Konsultaatio- ja avovastaanottopalveluja on oltava *ainakin sisätautien, lastentautien, geriatrian ja silmätautien erikoisaloilta*. Maakunnan on päätettävä eri erikoisalojen konsultaatio- ja avovastaanottopalvelujen vähimmäislaajuus *siten, että se vastaa maakunnan asukkaiden palvelutarpeisiin*.

18 §

Suoran valinnan palvelut (3)

- ▶ Maakunnan päättäessä siitä, mitä 2 ja 4 momentissa tarkoitettuja palveluja se siirtää suoran valinnan palveluihin, maakunnan on otettava huomioon asukkaiden palvelutarve, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistäminen, paikalliset olosuhteet ja mahdollisuudet järjestää palvelut kustannusvaikuttavalla tavalla sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja suunhoidon yksiköissä. **Siirron edellytyksenä on, että asiakas- ja potilasturvallisuus ei vaarannu.** Maakunnan tulee säännöllisesti seurata palvelujen tarjontaa alueellaan. Maakunta **ei voi siirtää** 2 ja 4 momentin perusteella suoran valinnan palveluihin tehtäviä, joihin sisältyy **julkisen vallan käyttöä**, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen. Maakunta ei voi myöskään siirtää suoran valinnan palveluihin järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettuja **suuremmiksi kokonaisuuksiksi koottavia palveluja** tai **laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluja**.

23 §

Maakunnan liikelaitoksen valinta kiireettömässä sairaanhoidossa

- ▶ Kun asiakas on saanut terveydenhuoltolain 52 §:n mukaisen **lähetteen kiireetöntä sairaanhoitoa varten**, asiakkaalla on oikeus valita palvelua antava maakunnan liikelaitoksen palveluyksikkö 22 §:stä poiketen myös muun kuin 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun maakunnan liikelaitoksen palveluyksiköistä. **Lähetteen tekijän on selvitettävä asiakkaalle vaihtoehdot** palveluyksikön valinnassa noudattaen, mitä potilaslain 5 §:ssä säädetään.

24 §

Asiakassetelipalvelut

- ▶ Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava asiakkaalle asiakasseteli tuotantovastuulleen kuuluvien seuraavien tarkemmin määrittelemiensä muiden kuin suoran valinnan palvelujen saamiseksi:

1) sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitettu *sosiaalinen kuntoutus*;

2) sosiaalihuoltolain 19 §:ssä tarkoitettu *kotipalvelu*;

3) sosiaalihuoltolain 20 §:ssä tarkoitettu *kotihoito*;

4) sosiaalihuoltolain 21 §:ssä, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 2 momentissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettut *asumispalvelut*;

5) sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettu *vammaisten henkilöiden työtoiminta*;

24 §

Asiakassetelipalvelut (2)

- 6) terveydenhuoltolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu *kotisairaanhoito*;
- 7) terveydenhuoltolain 29 §:ssä tarkoitettuun *lääkinnällinen kuntoutukseen* liittyvät terveydenhuollon *ammattihenkilön yksittäiset vastaanottokäynnit*;
- 8) *polikliinisesti toteutettavat kirurgiset toimenpiteet*;
- 9) suunhoidossa tarpeelliset *hammasproteettiset hoidot*;
- 10) *kiireetön leikkaustoiminta, jota ei ole* valtakunnallisesti tai alueellisesti *keskitetty yliopistolliseen sairaalaan* tai vastaavaan yksikköön; sekä
- 11) *asiakassuunnitelman* mukaiseen hoitokokonaisuuteen kuuluvat *sairaanhoidolliset käynnit* terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle kiireettömässä hoidossa.

24 §

Asiakassetelipalvelut (3)

- ▶ Päättyessään 1 momentissa tarkoitetuista asiakassetelillä maksettavista palveluista maakunta voi rajata asiakassetelin käyttöönoton laajuutta kussakin 1 momentissa tarkoitetussa palvelussa , jos se on **välttämätöntä palvelukokonaisuuksien toimivuuden tai palvelujen kustannustehokkaan järjestämisen perusteella**. Asiakasseteliä *ei saa käyttää jos asiakas- tai potilasturvallisuus voi vaarantua*.
- ▶ Maakunta *ei voi* ottaa asiakasseteliä käyttöön sellaisissa 1 momentin 10 ja 11 kohdassa tarkoitetuissa palveluissa, joissa asiakassetelin käyttöönotto voi vaarantaa **maakunnan liikelaitoksen lakisääteisistä tehtävistä suoriutumisen**.

24 §

Asiakassetelipalvelut (4)

- ▶ Maakunta voi ottaa asiakassetelin käyttöön **muissakin** päättämissään maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvissa muissa kuin suoran valinnan palveluissa. **Tavoitteena** on, että maakunta määrittelee asiakassetelillä maksettaviksi palveluiksi **riittävän määrän** palveluja palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistämiseksi sekä **sen varmistamiseksi, että myös muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan mahdollisuus valita palveluntuottaja.** Maakunnan tulee säännöllisesti seurata sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tarjontaa alueellaan.

25 §

Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa

- ▶ Maakunnan **liikelaitos vastaa** asiakassetelipalveluissa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon **palvelujen tarpeen arvioinnista** ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta siten, kuin niistä erikseen säädetään. Palvelutarpeen arvioinnissa on noudettava lisäksi, mitä 34 §:n 3 momentissa säädetään.
- ▶ Jos edellytykset asiakassetelipalvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle on tarjottava palveluun asiakasseteli.
- ▶ Jos asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä, maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisesta *muulla tavoin*.
- ▶ Jos asiakkaan kohdalla täyttyvät edellytykset palvelun saamiseen sekä asiakassetelillä että jäljempänä 6 luvussa tarkoitettulla henkilökohtaisella budjetilla, asiakkaalla on oikeus valita, tuotetaanko palvelu asiakassetelillä vai henkilökohtaisella budjetilla.

26§

Asiakassetelipalveluntuottajan valinta

- ▶ Asiakkaalla on **oikeus valita** asiakassetelillä annettavan palvelun tuottajaksi yksityinen **palveluntuottaja, jonka jokin maakunta on hyväksynyt** asiakassetelipalveluntuottajaksi.
- ▶ Maakunnan **liikelaitoksella** on sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:ssä ja potilaslain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla **velvollisuus antaa asiakkaalle tietoa palveluntuottajista**, joilta asiakas voi saada palveluja asiakassetelin perusteella.

5 §

Asiakassuunnitelma

- ▶ Asiakkaalle laaditaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella tarvittaessa asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa on kaikki asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelut tuotantovastuusta riippumatta. Maakunnan liikelaitos, sosiaali- ja terveyskeskus ja suun hoidon yksikkö ovat kukin omalta osaltaan vastuussa suunnitelman laatimisesta.
- ▶ Maakunnan liikelaitos vastaa siitä, että asiakassuunnitelma muodostaa asiakkaan palvelutarpeen kannalta **tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden**. Maakunnan liikelaitoksen velvollisuudesta tehdä yhteistyötä muiden asiakkaan palveluja toteuttavien palveluntuottajien kanssa säädetään 34 §:n 3 momentissa.
- ▶ **Kaikki** tämän lain mukaisten palvelujen tuottajat **ovat velvollisia noudattamaan asiakassuunnitelmaa**.

33§

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma suorin valinnan palveluissa

- ▶ Suoran valinnan palveluntuottaja arvioi asiakkaan palvelutarpeen 18 §:ssä tarkoitettuihin palveluihin siten kuin siitä erikseen säädetään.
- ▶ Suoran valinnan palveluntuottajan on **laadittava asiakassuunnitelmaan** asiakkaalle annettavia suorin valinnan palveluja koskeva osuus siten kuin siitä erikseen säädetään.
- ▶ **Jos** suorin valinnan palveluntuottaja arvioi, että asiakkaalla on **tarve maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevaan** muuhun kuin suorin valinnan palveluun, palveluntuottajan on **ohjattava asiakas palvelutarpeen arvioinnista vastaavaan maakunnan liikelaitokseen.**

34 §

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma maakunnan liikelaitoksessa

- ▶ Maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa muissa kuin suoran valinnan palveluissa asiakas voi hakeutua palvelutarpeen arvioinnista vastaavaan liikelaitoksen palveluyksikköön ilman sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön antamaa ohjausta. Asiakkaan **ottaminen sairaalaan kiireetöntä sairaanhoitoa varten edellyttää** kuitenkin terveydenhuoltolain 52 §:ssä tarkoitettua lääkärin tai hammaslääkärin tutkimukseen perustuvaa **lähetettä**.
- ▶ Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa muissa kuin suoran valinnan palveluissa. Lisäksi maakunnan **liikelaitos on kokonaisvastuussa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta, kun** asiakas saa suoran valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia palveluja. Sosiaalihuollon asiakkaalle nimettävästä **omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 42 §:ssä.**

34 §

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma maakunnan liikelaitoksessa (2)

- ▶ Maakunnan liikelaitoksen on oltava palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelmaa laatiessaan yhteistyössä suoran valinnan palveluntuottajan ja muiden asiakkaan palveluja toteuttavien palveluntuottajien kanssa. Yhteistyöllä on mahdollistettava se, että arvioitaessa palvelutarvetta ja laadittaessa asiakassuunnitelmaa asiakas voi asioida mahdollisuuksien mukaan maakunnan liikelaitoksen kanssa sähköisesti tai muutoin ilman erillistä henkilökohtaista asiointia, jos se on palvelun tai hoidon kannalta perusteltua.
- ▶ Jos maakunnan liikelaitos arvioi, että asiakkaalla on tarve suoran valinnan palveluntuottajan tuotantovastuulla olevaan palveluun, liikelaitoksen on ohjattava asiakas hänen valitsemaansa sosiaali- ja terveyskeskukseen tai suunhoidon yksikköön. Maakunnan liikelaitos voi arvioida asiakkaan palvelutarpeen ja laatia asiakassuunnitelman myös suoran valinnan palvelujen osalta, jos se on asiakkaan palvelutarve huomioon ottaen perusteltua. Maakunnan liikelaitoksen tekemä palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma sitovat sosiaali- ja terveyskeskusta ja suunhoidon yksikköä. Niiden on toteutettava asiakkaan palvelut maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman mukaisesti.

36 §

Maakunnan ja maakunnan liikelaitoksen vastuu palvelujen yhteensovittamisesta

- ▶ Maakunnan velvollisuudesta huolehtia asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisesta säädetään järjestämislain 13 §:ssä.
- ▶ Maakunnan **liikelaitos vastaa** asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta myös suoran valinnan palvelujen osalta, kun asiakas saa suoran valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia muita kuin suoran valinnan palveluja. **Liikelaitoksen on huolehdittava** palvelujen yhteensovittamisen edellyttämästä yhteistyöstä palveluntuottajien välillä. Lisäksi maakunnan liikelaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat palvelujen yhteensovittamiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta.
- ▶ Palvelujen yhteensovittamisessa ja siihen liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

37 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä annettavat maakunnan liikelaitoksen palvelut

- ▶ Maakunnan liikelaitoksen ja sosiaali- ja terveyskeskuksen on tehtävä yhteistyötä lähellä asiakasta tapahtuvan asiakkaiden palvelutarpeen edellyttämän sujuvan palvelun varmistamiseksi, palvelun turvallisuuden ja vaikuttavuuden kannalta tarpeettoman erillisen asioinnin vähentämiseksi ja palvelujen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Maakunnan liikelaitos voi antaa tuotantovastuullaan olevia muita kuin suoran valinnan palveluja maakunnan päättämällä tavalla sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä suoran valinnan palvelun tuottajan kanssa sovittavalla tavalla. Maakunnan liikelaitoksen palveluja voi antaa sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä työskentelevä tai maakunnan alueella liikkuvasti työskentelevä maakunnan liikelaitoksen henkilöstö tai niitä voidaan antaa sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.
- ▶ Maakunnan liikelaitoksella on oltava yksi tai useampi sosiaalityöntekijöistä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja tarpeen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostettu ryhmä, joka työskentelee maakunnan alueella sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä. Ryhmän tehtävänä on antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskukselle, arvioida tarvittaessa sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaiden palvelutarvetta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin muihin kuin suoran valinnan palveluihin ja ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin.

Keskustelut

- ▶ Jakaudutaan kymmeneen ryhmään / 2 ryhmää/näkökulma
- ▶ 10 minuuttia keskustelua ryhmissä jäljempänä annettavista aiheista
- ▶ Jokaisesta ryhmästä 1 haastatteluun lavalle keskustelun jälkeen

- ▶ Tarkoituksena on saada pieni aavistus tulevan sote-rakenteen vaikutuksista hoitoketjujen toimivuuden haasteisiin

Näkökulmat

- ▶ Maakunta / järjestäjä
- ▶ Liikelaitos
- ▶ Sotekeskus
- ▶ Asiakasseteli- / henkilökohtaisen budjetin tuottaja
- ▶ Asiakas

Martta 81

- ▶ Leski - asuu yksin
- ▶ DMII, sotekeskuksen hoidossa
- ▶ Aivoinfarktin jälkeen epilepsia, asiakassetelipalveluna hoidossa
- ▶ Kotipalvelu ja kotisairaanhoido henkilökohtaisella budjetilla
- ▶ Tahdistinkontrollit liikelaitoksessa
- ▶ Tarvitsee apua ruoan laitossa, hygieniassa, vaatehuollossa ja siivouksessa
- ▶ Mieliala ja muisti alkanut heiketä
- ▶ Hoitaa itse vielä talouden

Tehtävä: Martan hoitokokonaisuus

1. Määrittele organisaatiosi perustehtävä osana modulaarista palvelujärjestelmää
2. Mieti oma roolisi Martan hyvinvoinnin ja pärjäämisen tukemisessa
3. Määrittele organisaatiosi pärjäämisen edellytykset (esim. ansaintalogiikka)

Haastattelukysymyksiä

- ▶ Miltä asiakkaasta tuntuu hallinnoida tällaista verkostoa?
- ▶ Maakunta vastaa asiakaslähtöisestä palvelujen integraatiosta - tekeekö maakunta kaikki palveluketjut?
- ▶ Kaikkien on sitouduttava liikelaitoksen tekemään asiakassuunnitelmaan - millä osaamisella liikelaitos tekee ne?
- ▶ Tehostuuko toiminta kun kaikkien on noudatettava liikelaitoksen laatimaa asiakassuunnitelmaa?
- ▶ Miltä tehtävä vaikuttaa - onko se hoidettavissa niin, ettei optimointi johda kokonaisuuden kannalta osaoptimoituihin irrallisiin palasiin?
- ▶ Mitä tapahtuu yleislääketieteen erikoisalalle?

Valinnanvapauslakiluonnos

Lausuntokierroksella

15.12.2017

asti